

- Profesiina osvita: pedahohika i psykhohohiia [Professional education: pedagogy and psychology]: polsko-ukrainskyi, ukrainsko-polskyi shchorichnyk / za red. T. Levovytskoho, I. Vilsh, I. Ziaziana, N. Nychkalo. Chentstokhova-Kyiv (2008), 9 [in Ukrainian].
- Stalyi rozvytok: problemy i perspektyvy [Sustainable development: problems and prospects]: zb. nauk. prats /za red. O.A. Dubaseniuk. Zhytomyr : Vyd-vo «Polissia» (2015) [in Ukrainian].
- Stanovlennia i rozvytok naukovo-pedahohichnykh shkil: problemy, dosvid, diialnosti perspektyvy [Formation and development of scientific and pedagogical schools: problems, experience, perspectives of activity]: zb. nauk. prats / za red. V. Kremenia, T. Levovytskoho. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I Franka (2012) [in Ukrainian].

УДК 355.40:355.237

[https://doi.org/10.35387/od.1\(25\).2024.86-97](https://doi.org/10.35387/od.1(25).2024.86-97)

Зелений Ігор Ігорович – заступник начальника факультету підготовки спеціалістів військової розвідки та Сил спеціальних операцій з навчальної та наукової роботи, начальник навчальної частини Військової академії (м. Одеса)

Zelenyi Ihor – Deputy Chief of the Educational and Scientific Work of the Faculty of Training Specialists for Military Intelligence and Special Operations Forces of the Odesa Military Academy

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0003-2115-5696>

E-mail: zeleniy.880218@ukr.net

Боярська-Хоменко Анна Володимирівна – доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Boiarska-Khomenko Anna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Academic Secretary of the H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1818-3074>

E-mail: anna.boiarskahomenko@hnpu.edu.ua

ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК ОФІЦЕРІВ РОЗВІДКИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ВІЙСЬКОВОЇ КАР'ЄРИ

Анотація. У статті визначено поняття військової освіти, професійного саморозвитку офіцерів розвідки і її складників, системи військової освіти в Україні та її компонентів, принципу освіти впродовж військової кар'єри. Проаналізовано систему неперервного професійного саморозвитку офіцерів розвідки в Україні, яка поєднує формальну та

неформальну військову освіту. Формальна освіта охоплює здобуття ступенів бакалавра, магістра, доктора філософії та доктора наук, що забезпечує структуроване та академічне навчання. Неформальна освіта включає курси підвищення кваліфікації та професійну військову освіту, що спрямовані на неперервне професійне вдосконалення без присудження академічних кваліфікацій. У статті деталізовано варіативні шляхи професійного саморозвитку офіцерів розвідки, які включають послідовне здобуття освітніх ступенів та проходження курсів професійної військової освіти на тактичному, оперативному та стратегічному рівнях. Зазначено, що майбутні офіцери мають можливість будувати індивідуальні освітні траєкторії, поєднуючи формальну та неформальну освіту для досягнення високого рівня професійної підготовки. Особлива увага приділено концепції неперервного навчання, що дозволяє офіцерам розвідки поступово вдосконалювати свою військову майстерність протягом усієї кар'єри. Це досягається шляхом систематичного проходження курсів підвищення кваліфікації, що сприяють набуттю нових та вдосконаленню набутих професійних компетентностей. У ході дослідження з'ясовано, що поряд із здобуттям формальної освіти, офіцери розвідки систематично проходять підвищення кваліфікації за спеціальними програмами, які охоплюють різні рівні військової освіти. Це забезпечує неперервний професійний саморозвиток офіцерів на тактичному, оперативному та стратегічному рівнях. Робота підкреслює важливість інтеграції професійної військової освіти з системою управління кар'єрою, що сприяє ефективному впровадженню нових стратегій, технологій у військовій сфері.

Ключові слова: неперервна освіта; військова освіта; професійна військова підготовка; професійний саморозвиток; принцип освіти впродовж військової кар'єри; офіцери розвідки.

**Ihor Zelenyi,
Anna Boiarska-Khomenko**

PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF INTELLIGENCE OFFICERS IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTING PRINCIPLE OF EDUCATION THROUGHOUT THE MILITARY CAREER

Abstract. The article defines the concept of military education, professional self-development of intelligence officers and its components, the system of military education in Ukraine and its components, and the principle of education throughout the military career. The author analyses the system of continuous professional self-development of intelligence officers in Ukraine, which combines formal and non-formal military education. Formal education includes bachelor's, master's, PhD and Doctor of Science degrees, which provide structured and academic training. Non-formal education includes refresher courses and professional military education aimed at continuous

professional development without the award of academic qualifications. The article describes in detail the variable ways of professional self-development of intelligence officers, which include the sequential acquisition of educational degrees and professional military education courses at the tactical, operational and strategic levels. It is noted that future officers have the opportunity to build individual educational trajectories, combining formal and non-formal education to achieve a high level of professional training. Particular attention is paid to the concept of continuous learning, which allows intelligence officers to gradually improve their military skills throughout their careers. This is achieved through the systematic completion of advanced training courses that facilitate the acquisition of new and improvement of acquired professional competences. The study found that along with formal education, intelligence officers systematically undergo advanced training under special programmes covering different levels of military education. This ensures continuous professional self-development of officers at the tactical, operational and strategic levels. The paper emphasises the importance of integrating professional military education with the career management system, which contributes to the effective implementation of new strategies and technologies in the military sphere.

Key words: *lifelong learning; military education; professional military training; professional self-development; the principle of education throughout the military career; intelligence officers.*

Постановка проблеми, її актуальність. Реалізація стратегічного курсу України щодо набуття повноправного членства в Європейському Союзі та НАТО вимагає трансформації багатьох сфер діяльності, активізації реформ, необхідних для відповідності визначеним критеріям членства в ЄС і НАТО. Особливої уваги потребує реформування і удосконалення системи освіти загалом, та вищої військової освіти зокрема.

Для забезпечення високого рівня операційної сумісності, міжвідомчої взаємодії та координації дій сил оборони необхідно застосовувати нові підходи до формування структури і змісту системи військової освіти. Це передбачає комплектування сил оборони вмотивованим, професійним та освіченим особовим складом і поступовий перехід до засад професійної армії (Верховна Рада України, 2023).

Вибудовуючи сучасну модель військової освіти, необхідно дотримуватись вимог щодо забезпечення її якості, професіоналізації Збройних Сил України (ЗСУ) та організації централізованої підготовки фахівців у системі неперервної професійної військової освіти (Урядовий портал, 2023). Саме такий підхід дозволить забезпечити неперервний професійний та особистісний розвиток фахівців військової сфери протягом їхньої кар'єри.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що В. Мірненко, Д. Вітер і В. Оліферук визначили ключові тенденції і перспективи розвитку системи військової освіти в Україні у контексті завдань, закріплених нормативно-правовими

актами, що спрямовані на її трансформацію. Автори висвітлили взаємозв'язок між основними структурними компонентами системи військової освіти на різних рівнях, а також підкреслили необхідність створення нового інструменту державного регулювання у цій сфері. Такий інструмент дослідники розглядали як систему патронажу держав-членів НАТО над військовими навчальними закладами системи Міністерства оборони України (Мірненко, 2023). В. Артамощенко обґрунтував найменування, структуру та зміст програмного документа Кабінету Міністрів України щодо розвитку системи військової освіти та підготовки військових кадрів сил оборони на основі принципів і стандартів НАТО. Автор підкреслив, що основою концепції є метод оцінювання спільних можливостей за складовими DOTMLPFI, критерії SMART і SWOT-аналіз (Артамощенко, 2022). О. Зіборєва визначила особливості правового забезпечення освіти протягом військової кар'єри, акцентувала увагу на тому, що реалізація принципу «освіта протягом військової кар'єри» у національній системі військової освіти дозволяє нівелювати розрив між умовами та потребами військової служби і змістом освіти кадрів на користь ЗСУ. Виділила та охарактеризувала основні функції неперервного навчання у системі військової освіти: адаптаційна, рефлексивна, аксіологічна, когнітивна, контрольна, гуманістична (Зіборєва, 2021). І. Зелений виявив чинники, які обмежують ефективне функціонування системи військової освіти, а також проаналізував основні причини виникнення цих труднощів. На переконання автора, основними завданнями трансформації системи військової освіти сьогодні є створення багаторівневої професійної військової освіти, організація централізованої підготовки офіцерів на тактичному, оперативному і стратегічному рівнях, оновлення змісту освіти, розробка та впровадження нових освітніх програм неперервного професійного саморозвитку, а також забезпечення реалізації принципу освіти протягом усієї військової кар'єри (Зелений, 2023). Разом з тим у науковій літературі залишаються не достатньо розкритими етапи і рівні професійного саморозвитку офіцерів розвідки.

Мета статті – аналіз основних етапів і рівнів професійного саморозвитку офіцерів розвідки у контексті реалізації принципу освіти впродовж військової кар'єри.

Виклад основного матеріалу дослідження. Військова освіта є видом освіти, спрямованим на набуття компетентностей у сфері професійної військової діяльності через неперервний інтегрований освітній процес, що забезпечує досягнення відповідних рівнів і ступенів освіти та/або рівнів військової освіти (Верховна Рада України, 2023). У цьому контексті ми будемо розглядати професійний саморозвиток офіцерів розвідки як процес постійного вдосконалення загальних і фахових компетентностей, необхідних для ефективного виконання службових обов'язків. Основними складниками професійного саморозвитку офіцерів розвідки є такі: вища освіта,

професійна військова освіта, підвищення кваліфікації, неформальна та інформальна освіта, практична підготовка, набуття професійного і бойового досвіду, фізична підготовка, розвиток м'яких навичок, психологічна підготовка, технологічна підготовка. Отже, професійний саморозвиток офіцерів розвідки є ключовим елементом їхньої успішної служби, оскільки дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними та ефективними в умовах постійно змінних загроз і викликів (Зелений, 2023).

У ході наукового дослідження встановлено, що система військової освіти в Україні включає такі компоненти: ступені та рівні, галузі знань і спеціальності, освітні стандарти, професійні стандарти, освітні програми, кваліфікації, ліцензійні умови, заклади спеціалізованої військової освіти та інші суб'єкти освітньої діяльності, учасники освітнього процесу, органи управління у сфері військової освіти, а також нормативно-правові акти, що регулюють їхні взаємовідносини (Верховна Рада України, 2023).

Принцип освіти впродовж військової кар'єри передбачає сформовану багаторівневу систему професійної військової освіти, що акумулює актуальні бази знань, досвід ведення операцій, процедури планування та прийняття рішень, інноваційні форми і методи викладання, технології імітаційного моделювання та практику застосування видів, родів військ (сил), технології розвитку загальних і фахових компетентностей, м'яких навичок (Міністерство оборони України, 2022).

Варто зазначити, що сьогодні структура неперервної військової освіти передбачає допризовну підготовку, підготовку за військово-медициними, військово-технічними спеціальностями, підготовку осіб на строковій службі та службі за контрактом, набуття фахової передвищої освіти, вищої освіти, підготовку офіцерського складу, професійну військову освіту, підготовку офіцерів запасу, курси перепідготовки, підвищення кваліфікації (Верховна Рада України, 2023). Зважаючи на мету статті, ми акцентуємо увагу саме на підготовці офіцерів, професійній військовій освіті та підвищенні кваліфікації.

Підготовка майбутніх офіцерів розвідки здійснюється в межах поєднання формальної і неформальної військової освіти, що відображається в освітніх програмах відповідно до стандартів вищої освіти, галузі знань і спеціальності за відповідними ступенями та рівнями військової освіти. Формальна освіта передбачає здобуття таких ступенів вищої освіти як бакалавр, магістр, доктор філософії і доктор наук. До неформального виду освіти відносяться курси підвищення кваліфікації і професійна військова освіта, оскільки її здобуття не передбачає присудження освітніх кваліфікацій, а завершується присвоєнням професійних або часткових освітніх кваліфікацій (Boichuk, 2022). Варто наголосити на тому, що саме на курсах професійної військової освіти офіцери розвідки у різний час власної військової кар'єри можуть здобувати рівні військової освіти, а саме тактичний, оперативний та стратегічний.

Отже, узагальнюючи зазначене вище, можна стверджувати, що сьогодні в умовах трансформації системи військової освіти, підготовка майбутніх офіцерів розвідки передбачає їхній неперервний професійний саморозвиток впродовж усієї кар'єри і гармонійно поєднує формальну та неформальну освіту. Формальна освіта реалізовується через здобуття вищої освіти, а неформальна – через професійну військову освіту і підвищення кваліфікації.

Розглянемо більш докладно процес здобуття вищої освіти майбутніми офіцерами розвідки, що здійснюється за освітніми програмами в закладах вищої військової освіти одночасно з вивченням відповідного курсу професійної військової освіти. Зауважимо на тому, що проходження курсів професійної військової освіти можливе і на основі раніше здобутого ступеня бакалавра та магістра. Завдяки впровадженню у підготовку майбутніх офіцерів розвідки курсів професійної військової освіти, освітній процес є безперервним, що дозволяє кожному курсанту, а потім і офіцеру, поетапно вдосконалювати свою військову майстерність протягом усієї кар'єри. Зазначимо, що згідно з Концепцією трансформації системи військової освіти, перед присвоєнням чергового військового звання і призначенням на відповідну посаду офіцери розвідки будуть проходити навчання на відповідних професійних курсах і курсах підвищення кваліфікації.

Установлено, що для отримання освітнього ступеня і досягнення тактичного, оперативного, стратегічного рівнів майбутні офіцери можуть обрати кілька варіативних шляхів професійного саморозвитку. Так, здобуття ступеня бакалавра передбачає одночасне опанування відповідної освітньої програми у закладі вищої військової освіти і оволодіння програмами базового (L-1A) та фахового (L-1B) курсів професійної освіти тактичного рівня.

Щодо ступеня магістра, то можна виокремити три рівні:

- на тактичному рівні;
- на оперативному рівні – магістр за спеціальністю «Військове управління (за видами збройних сил)», «Забезпеченні військ (сил)»;
- на стратегічному рівні – магістр за спеціальністю «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення та видами діяльності)».

Здобувачі, що мають ступінь бакалавра можуть вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію і здобувати ступені магістра за різними спеціальностями послідовно один за одним, або ж оволодівати програмами професійної військової освіти. Розглянемо ці варіанти окремо.

Перший шлях – це послідовне здобуття ступенів магістра різних рівнів військової освіти через формальне навчання в закладах вищої військової освіти за освітніми програмами. Так, спочатку здобувається ступінь бакалавра та за бажанням магістра тактичного рівня, що передбачає одночасне опанування освітньої програми і програми професійної військової освіти командного курсу тактичного рівня (L-1C). Після чого, офіцер розвідки

може оволодіти освітніми програмами професійної військової освіти командно-штабного курсу тактичного рівня (L-2) та курсу офіцерів об'єднаних штабів оперативного рівня (L-3). Після чого вступати на навчання до магістратури оперативного рівня за спеціальністю «Військове управління (за видами збройних сил)» або «Забезпечення військ (сил)». По її завершенню офіцер може переходити на стратегічний рівень, оволодівши курсом професійної військової освіти вищого керівного складу стратегічного рівня (L-4) і вступивши на навчання до магістратури стратегічного рівня за спеціальністю «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення та видами діяльності)». У подальшому офіцер може здобувати наукові ступені доктора філософії і доктора наук або ж оволодівати курсом професійної військової освіти стратегічного управління вищого рівня та державної політики (L-5).

Другий шлях – варіативний, що передбачає досягнення вищого стратегічного рівня кількома траекторіями (рис. 1).

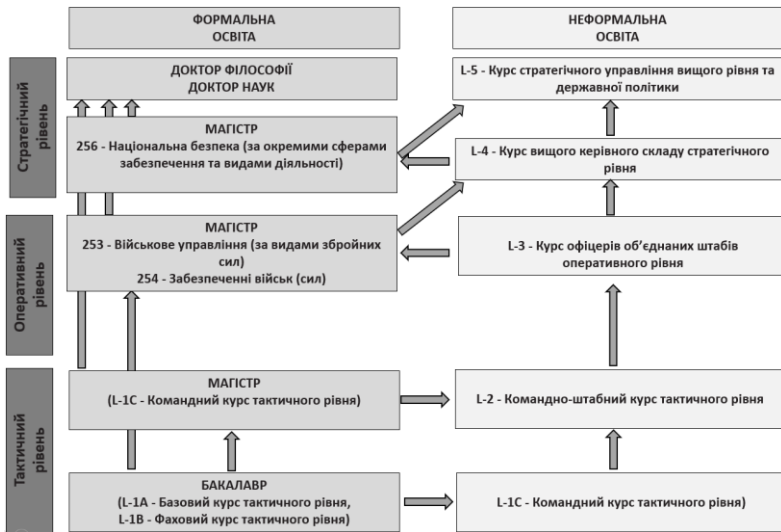

Рисунок 1. Модель професійного саморозвитку офіцерів впродовж військової кар'єри (Міністерство оборони України, 2022)

Так, після здобуття рівня бакалавра, офіцери розвідки можуть оволодівати курсами професійної військової освіти рівнів L-1С, L-2, L-3, L-4 без навчання в магістратурі тактичного чи оперативного рівня. Разом з тим, за офіцерами зберігається право побудови індивідуальної освітньої траекторії і можливість вступити до магістратури у будь який час кар'єрного зростання. Після закінчення курсу L-3 офіцер розвідки має право вступати до

магістратури за спеціальністю «Військове управління (за видами збройних сил)», «Забезпеченні військ (сил)» або після закінчення курсу L-4 за спеціальністю «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення та видами діяльності)» і надалі здобувати кваліфікацію «офіцер стратегічного рівня». Зазначимо, що для досягнення кваліфікації «офіцера стратегічного рівня», які присвоюються за результатами проходження курсів L-4 та L-5, а також обіймання посад на цьому рівні неможливе без наявності магістерського рівня вищої освіти. Унаочнену модель професійного саморозвитку офіцерів впродовж військової кар'єри представлено на схемі (рис. 1).

Розглянемо більш докладно професійну військову освіту та її рівні. Установлено, що професійна військова освіта є спеціалізованою освітою військового спрямування, яка здобувається за освітніми програмами на відповідних рівнях військової освіти з метою вдосконалення рівня підготовки військового фахівця та набуття фахових компетентностей, що забезпечують виконання службових (бойових) функцій (Верховна Рада України, 2023).

Здобуття професійної військової освіти здійснюється на курсах професійної військової освіти таких рівнів:

1. Тактичний рівень:
  - базовий курс тактичного рівня (L-1A);
  - фаховий курс тактичного рівня (L-1B);
  - командний курс тактичного рівня (L-1C);
  - командно-штабний курс тактичного рівня (L-2);
2. Оперативний рівень:
  - курс офіцерів об'єднаних штабів оперативного рівня (L-3);
3. Стратегічний рівень військової освіти, що передбачає:
  - курс вищого керівного складу стратегічного рівня (L-4);
  - курс стратегічного управління вищого рівня та державної політики (L-5) (Верховна Рада України, 2023).

Зазначимо, що на курсах професійної військової освіти здійснюється підготовка мотивованих і відповідальних офіцерів-лідерів, які виявляють готовність навчатися і кар'єрно зростати, обізнані у процедурах планування і прийняття рішень, мають власне бачення щодо вирішення контраверсійних завдань, володіють фундаментальними і професійно-спеціальними знаннями (Міністерство оборони України, 2022).

На базовому (L-1A) і фаховому курсах (L-1B) тактичного рівня здійснюється підготовка на посади молодшого офіцерського складу. На курсі L-1A здійснюється загальновійськова підготовка, на курсі L-1B – підготовка осіб на первинні посади офіцерського складу (командир розвідувального взводу, командир взводу технічних засобів розвідки; командир взводу глибинної розвідки; командир взводу технічних засобів розвідки, командир взводу спостереження та ін.).

Для набуття нових фахових і загальних компетентностей,

професійного саморозвитку і подальшого кар'єрного зростання на посадах офіцерського складу тактичного рівня, здійснюється підготовка на командному курсі тактичного рівня (L-1С) та командно-штабному курсі тактичного рівня (L-2) професійної військової освіти (Верховна рада України, 2023). Установлено, що на курсах L-1С здійснюється підготовка офіцерського складу для призначення на посади категорії «капітан», а саме командир розвідувальної роти бригади, командир окремої розвідувальної роти та ін. Підготовка офіцерів для призначення на посади категорії «майор» реалізовується на курсах професійної військової освіти L-2.

Для здобуття оперативного рівня військової освіти потрібно оволодіти програмою курсу офіцерів об'єднаних штабів оперативного рівня професійної військової освіти (L-3). Цей курс призначений для офіцерів штатно-посадової категорії «підполковник/полковник». Зазначимо, що на відміну від рівнів L1 та L2, що реалізуються у різних закладах вищої військової освіти за розробленими у цих закладах програмами, рівень L3 визначається єдиною освітньою програмою для всіх складових сил оборони в Національному університеті оборони України. Реалізація програм професійної військової освіти є можливою також у іноземних вищих військових навчальних закладах за умови виконання вимог Міноборони України.

Здобуття стратегічного рівня військової освіти здійснюється на курсі вищого керівного складу стратегічного рівня (L-4), що реалізовується за єдиною освітньою програмою професійної військової освіти в Національному університеті оборони України і розраховано для офіцерів штатно-посадової категорії «полковник/генерал».

Подальше просування кар'єрними сходами, що передбачає призначення на посади керівників самостійних структурних підрозділів Міноборони, Генерального штабу Збройних Сил, можливе лише за умови навчання на курсі стратегічного управління вищого рівня та державної політики (L-5) в Національному університеті оборони України.

У ході наукового пошуку з'ясовано, що поряд із здобуттям вищої освіти і професійної військової освіти, офіцери розвідки систематично проходять підвищення кваліфікації, що здійснюється за спеціальними програмами з метою набуття нових і вдосконалення раніше набутих військово-професійних, військово-спеціальних і загальних компетентностей. Зазначимо, що курси підвищення кваліфікації передбачено впродовж усієї військової кар'єри, а це забезпечує неперервний професійний саморозвиток офіцерів на тактичному, оперативному, стратегічному рівнях.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підготовка майбутніх офіцерів розвідки в Україні реалізується через інтеграцію формальної та неформальної військової освіти, що забезпечує здобуття необхідних компетентностей за відповідними ступенями та рівнями. Безперервність освітнього процесу дозволяє офіцерам розвідки поступово

вдосконалювати свої навички протягом кар'єри, проходячи відповідні професійні курси перед присвоєнням чергових військових звань і призначенням на посади.

Система військової освіти в Україні надає офіцерам розвідки декілька варіативних шляхів професійного саморозвитку, включаючи формальне навчання і професійні курси. Це дозволяє їм досягати різних рівнів військової освіти – тактичного, оперативного та стратегічного. Крім того, офіцери можуть індивідуально вибудовувати свої освітні траєкторії, поєднуючи здобуття вищої освіти з курсами професійної військової освіти. Успішне проходження курсів професійної військової освіти є обов'язковою умовою для призначення на посади вищого керівного складу та отримання кваліфікації офіцера стратегічного рівня. Професійна військова освіта включає навчання на курсах різних рівнів: тактичного (L-1A, L-1B, L-1C, L-2), оперативного (L-3) та стратегічного (L-4, L-5). Окрім того, офіцери систематично проходять підвищення кваліфікації, що забезпечує їх безперервний професійний саморозвиток і відповідність сучасним вимогам військового середовища.

Отже, інтеграція формальної та неформальної військової освіти, забезпечення безперервного навчання та професійного саморозвитку сприяють підготовці висококваліфікованих офіцерів розвідки, здатних ефективно виконувати службові та бойові завдання на різних рівнях управління.

Як перспективу подальших досліджень ми вбачаємо вивчення питань формування готовності офіцерів до реалізації неперервного навчання, його методичне забезпечення.

Список використаних джерел

- Артамощенко, В.С. (2022). Розвиток системи військової освіти. Розроблення програмного документу Кабінету Міністрів України. *Актуальні питання національної безпеки та оборони*, 4, 26-33. DOI <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2021-17-4-26-33>
- Верховна Рада України. (2023). Про трансформацію системи військової освіти. Концепція трансформації системи військової освіти. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%D0%BF#Text>
- Зелений, І.І. (2023). Реалізація принципу неперервності у контексті трансформації системи військової освіти. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*, 61, 19-29. DOI: <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2023.61.02>
- Зіборєва, О.Б. (2021). Освіта упродовж військової кар'єри як принцип підготовки кадрів для збройних сил України: правові аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*, 7, 162-164. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-7/39>
- Міністерство оборони України. (2022). Професійна військова освіта. URL : <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskova-osvita-na-tauka/shho-take->

profesijna-vijskova-osvita.html

- Мірненко, В., Вітер, Д., & Оліферук, В. (2023). Трансформація системи військової освіти: основні тенденції та перспективи. *Військова освіта*, 2 (48), 9-17. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2023-02/9-17>
- Урядовий портал. (2023). Уряд ухвалив Концепцію трансформації системи військової освіти за стандартами НАТО. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv-kontseptsiuu-transformatsii-systemy-viiskovoi-osvity-za-standartamy-nato>
- Boichuk, Yu.D., Boiarska-Khomenko, A.V., & Shtefan, L.A. (2022). Adult vocational education system in Ukraine and Central Europe. *Theory and methods of teaching and education*, 52, 21–33 DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2022.52.02>

References (translated and transliterated)

- Artamoshchenko, V.S. (2022). Rozvytok systemy viiskovoi osvity. Rozroblennia prohramnoho dokumentu Kabinetu Ministriv Ukrainy [Development of the military education system. Development of a programme document of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. *Aktualni pytannia natsionalnoi bezpeky ta oborony*, 4, 26-33. DOI <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2021-17-4-26-33> [in Ukrainian].
- Boichuk, Yu.D., Boiarska-Khomenko, A.V., & Shtefan, L.A. (2022). Adult vocational education system in Ukraine and Central Europe. *Theory and methods of teaching and education*, 52, 21–33 DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2022.52.02> [in English].
- Ministerstvo oborony Ukrainy. (2022). Profesiina viiskova osvita [Professional military education]. URL : <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskova-osvita-na-tauka/shho-take-profesijna-vijskova-osvita.html> [in Ukrainian].
- Mirnenko, V., Viter, D., & Oliferuk, V. (2023). Transformatsiia systemy viiskovoi osvity: osnovni tendentsii ta perspektyvy [Transformation of the military education system: main trends and prospects]. *Viiskova osvita*, 2 (48), 9-17. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2023-02/9-17> [in Ukrainian].
- Uriadovi portal. (2023). Uriad ukhvalyv Kontseptsiuu transformatsii systemy viiskovoi osvity za standartamy NATO [The Government has adopted the Concept of Transformation of the Military Education System in line with NATO standards]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv-kontseptsiuu-transformatsii-systemy-viiskovoi-osvity-za-standartamy-nato> [in Ukrainian].
- Verkhovna rada Ukrainy. (2023). Pro transformatsiiu systemy viiskovoi osvity. Kontseptsiia transformatsii systemy viiskovoi osvity [On the transformation of the military education system. The concept of transformation of the military education system]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
- Zelenyi, I.I. (2023). Realizatsiia pryntsyphu neperervnosti u konteksti transformatsii systemy viiskovoi osvity [Implementation of the principle of continuity in the context of transformation of the military education system]. *Zasoby*

- navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty*, 61, 19-29. DOI: <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2023.61.02> [in Ukrainian].
- Ziborieva, O.B. (2021). *Osvita uprodovzh viiskovoi kariery yak pryntsyv pidhotovky kadriv dlia zbroinykh syl Ukrainy: pravovi aspekty* [Education during military career as a principle of training for the Armed Forces of Ukraine: legal aspects]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 7, 162-164. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-7/39> [in Ukrainian].

УДК 37.011.3-051:911:[374.7:004.8]
[https://doi.org/10.35387/od.1\(25\).2024.97-106](https://doi.org/10.35387/od.1(25).2024.97-106)

Зеленська Людмила Дмитрівна – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету історії і права Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Zelenska Liudmyla – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of History and Law of the H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-3324-5173>
E-mail: lyudmyla.zelenska@hnpu.edu.ua

Коптсева Тетяна Сергіївна – доктор філософії з галузі знань 10 Природничі науки спеціальності 103 Науки про Землю, доцент кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Koptieva Tetiana – Ph. D. in the field of study 10 Natural sciences, speciality 103 Earth sciences, Associate Professor of the Socio-Economic Studies and Geography Department of the H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0001-9405-1674>
E-mail: koptevatania36@hnpu.edu.ua

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ЗАСОБАМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Анотація. В оглядовій статті проаналізовано проблему розвитку цифрової компетентності вчителів географії засобами штучного інтелекту (ШІ). Акцентовано увагу на недостатньому розвитку в учителів-предметників, зокрема вчителів географії, цифрових навичок роботи з ШІ. Визначено шляхи підвищення рівня цифрової компетентності вчителів географії засобами ШІ в системі освіти дорослих, як-от: розроблення програм підвищення кваліфікації вчителів географії в умовах неформальної освіти, які передбачають